

INHOUD

- p. 1/ De fiscale bepalingen in de eindejaarswetten van 2013
- p. 8/ Voorraadbeheer en de taak van de cijferberoeper
- p. 10/ Vlottere toegang tot financiering voor kmo's
- p. 12/ Fiscus publiceert richtlijnen voor het opstellen van fiches 281.50

De fiscale bepalingen in de eindejaarswetten van 2013

Eind december 2013 werden, zoals elk jaareinde, in het Belgisch Staatsblad meerdere verzamelwetten gepubliceerd waarin weer een heel aantal fiscale bepalingen zijn opgenomen en zoals u ondertussen gewoon bent, krijgt u hier van deze bepalingen een overzichtelijke bespreking.

Eindejaarswetten 2013

De belangrijkste eindejaarswetten waarin fiscale bepalingen zijn opgenomen zijn de fiscale vereenvoudigingswet, voluit de wet houdende diverse fiscale en financiële bepalingen van 21 december 2013 (BS 31 december 2013, tweede editie) en de programmawet (1) van 26 december 2013 (BS 31 december 2013, derde editie). Daarnaast stonden in het *Belgisch Staatsblad* van eind vorig jaar ook nog een wet van 21 december 2013 inzake de aftrekbaarheid van de gewestelijke belastingen, heffingen en retributies (BS 31 december 2013), en een koninklijk besluit van 21 december 2013 tot wijziging van het Btw-KB nr 1 (BS 30 december 2013).

Hierna volgt een overzicht, per materie, van de fiscale wijzigingen in deze eindejaarswetgeving.

Maatregelen inzake vennootschapsbelasting

Tijdelijke herinvoering gewone investeringsaftrek

Toen de notionele interestaftrek werd ingevoerd, werd de gewone investeringsaftrek in de vennootschapsbelasting 'op nul gezet' (vanaf aanslagjaar 2007). Sindsdien hebben vennootschappen enkel nog recht op bijzondere investeringsaftrekken, bv. voor energiebesparende investeringen of investeringen in beveiliging. De programmawet van 26 december heeft nu voor kleine vennootschappen de gewone investeringsaftrek nieuw leven ingeblazen, zij het voorlopig slechts voor twee jaar, eventueel nog door de Koning te verlengen indien de economische omstandigheden het toelaten (art. 201, nieuw tweede tot zevende lid WIB 1992).

Vennootschappen kunnen voor nieuwe materiële of immateriële vaste activa die ze in 2014 of 2015 aanschaffen een eenmalige investeringsaftrek krijgen indien ze voor het aanslagjaar dat verbonden is met het boekjaar van de investering klein zijn volgens de criteria van artikel 15 W.Venn. De aftrek bedraagt 4 % van de aanschaffings- of beleggingswaarde van de investering.

De investeringen moeten voldoen aan de algemene voorwaarden voor de investeringsaftrek (zie art. 68 en 75-77 WIB 1992), maar moeten bovendien rechtstreeks verband houden met de bestaande of geplande economische werkzaamheid die door de vennootschap werkelijk wordt uitgeoefend. De vaste activa waarvan de waarde op basis van artikel 205ter WIB 1992 moet worden afgetrokken van het risicokapitaal (de berekeningsbasis voor de notionele interestaftrek), worden in dit verband nooit geacht vaste activa te zijn die betrekking hebben op de economische activiteit. Meer bepaald zijn dit activa:

- in zover de erop betrekking hebbende kosten op onredelijke wijze de beroepsbehoeften overtreffen;
- bestanddelen die als belegging worden gehouden en die door de aard ervan niet bestemd zijn om een belastbaar periodiek inkomen voort te brengen; en
- onroerende goederen die door de zaakvoerders of bestuurders van de vennootschap of hun gezin worden gebruikt.

De investeringsaftrek kan slechts worden toegepast als de vennootschap voor het belastbaar tijdperk waarin ze de investeringen verricht onherroepelijk verzaakt aan de notionele interestaftrek.

De investeringsaftrek die niet gebruikt kan worden in het boekjaar van de investering omdat de vennootschap geen of onvoldoende winst heeft, kan worden overgedragen, maar enkel naar het volgende boekjaar.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Aanpassing notionele interestaftrek aan Argenta-arrest

Verleden jaar heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de notionele interestaftrek strijdig is met het Europees recht van vrijheid van vestiging voor zover het risicokapitaal, d.i. de berekeningsbasis voor de notionele interestaftrek, verminderd moet worden met de waarde van de buitenlandse vaste inrichtingen en de buitenlandse onroerende goederen of de rechten met betrekking tot dergelijke onroerende goederen (HvJ, Argenta Spaarbank nv (C-350/11), 4 juli 2013). De Belgische wetgever heeft de regeling nu aangepast om ze in overeenstemming te brengen met dit arrest.

Voortaan moet het risicokapitaal niet meer verminderd worden met het deel van het eigen ver-

mogen dat toerekenbaar is aan vaste inrichtingen, onroerende goederen of rechten met betrekking tot dergelijke onroerende goederen waarvan de inkomsten zijn vrijgesteld krachtens een dubbelbelastingverdrag (wijziging art. 205ter WIB 1992).

Er wordt echter wel een nieuwe regeling ingevoerd om deze wijziging te compenseren. De notionele interestaftrek zelf moet voortaan verminderd worden met het deel van de aftrek dat berekend wordt op het eigen vermogen van de vaste inrichtingen, onroerende goederen of rechten met betrekking tot dergelijke onroerende goederen, die gelegen zijn in een land waarmee België een dubbelbelastingverdrag heeft gesloten. Indien dat land een EER-lidstaat is, is die vermindering echter beperkt tot de winst die toerekenbaar is aan de vaste inrichtingen, de onroerende goederen of de rechten m.b.t. deze onroerende goederen (nieuw art. 205quinquies WIB 1992).

Inwerkingtreding : aanslagjaar 2014

Aftrekbaarheid toekomstige kilometerheffing

De huidige verkeersbelastingen zijn zgn. oneigenlijke gewestbelastingen en daarom, anders dan eigenlijke gewestbelastingen, aftrekbaar in de vennootschapsbelasting. De gewesten zijn echter van plan om de verkeersbelasting gedeeltelijk te vervangen door kilometerheffingen, die wel eigenlijke gewestbelastingen zijn. Om de aftrekbaarheid te behouden, worden kilometerheffingen nu uitdrukkelijk uitgesloten van het aftrekverbod (wijziging art. 198, § 1, 5° WIB 1992).

Inwerkingtreding : op het ogenblik dat het eurovignet wordt vervangen door de kilometerheffing, en ten vroegste op 1 januari 2016

Roerende voorheffing en voorafbetalingen verrekenbaar met fairness tax

Binnenlandse vennootschappen kunnen een eventueel overschot aan roerende voorheffing of voorafbetalingen verrekenen met de fairness tax (wijziging artikel 304, § 2, tweede lid WIB 1992).

Inwerkingtreding : aanslagjaar 2014

Maatregelen inzake tewerkstelling

Gunstmaatregelen voor overwerk in de bouw en de horeca

Sinds 1 juli 2005 bestaan de volgende gunstmaatregelen voor overwerk :

- ten gunste van de werkgevers : een vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing. De vrijstelling bedraagt 32,19 % van het brutobedrag van de bezoldigingen waarop de overwerktoeslag werd berekend voor de overuren waarop een toeslag van 20 % van toepassing is, en 41,25 % van die bezoldigingen voor de overuren waarop een toeslag van 50 % of 100 % van toepassing is (art. 275/1 WIB 1992 en art. 95/1 KB/WIB 1992);
- ten gunste van de werknemers : een belastingvermindering. De vermindering bedraagt 66,81 % van het brutobasisloon, vóór aftrek van de sociale bijdragen en exclusief de overwerktoeslag, voor een gepresteerd uur waarop een toeslag van 20 % van toepassing is, en 57,75 % van dat brutobasisloon voor een gepresteerd uur waarop een toeslag van 50 % of 100 % van toepassing is (art. 154bis WIB 1992 en 63/19 KB/WIB 1992).

Beide maatregelen gelden voor de eerste 130 overuren die per jaar en per werknemer werden gepresteerd. Deze grens werd nu, enkel voor de bouw- en de horecasector, verhoogd naar 180 uren (art. 275/1, nieuw zevende lid en art. 154bis, nieuw derde lid WIB 1992), maar slechts op voorwaarde :

- voor de horecasector : dat de werkgever in elke plaats van uitbating een geregistreerd kassasysteem gebruikt en hij deze kassa heeft aangegeven bij de belastingadministratie;
- voor de bouwsector : dat de werkgever gebruik maakt van een 'elektronisch aanwezigheidsregistratiesysteem'

Voorbeeld :

Een horecazaak met een geregistreerde kassa stelt een werknemer te werk met een bruto-uurloon van 13 euro die in 2014 het maximum aan fiscaal voordelige overuren presteert, dus 180 uren, waarvoor hij een overwerktoeslag van 50 % krijgt.

De werknemer krijgt voor deze overuren in het totaal een brutoloon van 3 510 euro, nl. 2 340 euro gewoon uurloon (= 180 x 13 euro) en 1 170 euro overwerktoeslag (= 180 x 13 euro x 50 %).

De vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor de werkgever bedraagt 41,25 % van het brutobedrag van de

bezoldigingen waarop de overwerktoeslag werd berekend, dus $180 \times 13 \text{ euro} \times 41,25 \% = 965,25 \text{ euro}$.¹ De belastingvermindering voor de werknemer bedraagt dan 57,75 % van het brutobasisloon voor de overuren, dus $180 \times 13 \text{ euro} \times 57,75 \% = 1 351,35 \text{ euro}$.²

Inwerkingtreding : 1 januari 2014 voor de horecasector en 1 april 2014 voor de bouwsector

Hogere vrijstelling van doorstorting bedrijfsvoorheffing voor nacht- en ploegenarbeid

Sinds 2006 bestaat er een vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor werkgevers die werknemers tewerkstellen die nacht- of ploegenarbeid verrichten en die een ploegenpremie betalen. Deze vrijstelling bedraagt 15,6 % van de bedrijfsvoorheffing op de lonen van de werknemers die in de maand waarvoor de werkgever het voordeel vraagt, tenminste 1/3 van hun arbeidstijd in ploegen- of nachtarbeid tewerkgesteld zijn.

De vrijstelling wordt nu verhoogd tot 17,8 % voor 'ondernemingen die werken in een volcontinu arbeidssysteem' (art. 275/5, nieuwe § 3 WIB 1992). Bedoeld zijn ondernemingen met een bedrijfstijd (de tijd dat het bedrijf functioneert) van minstens 160 uur op weekbasis, en waar het werk wordt verricht :

- door de werknemers van categorie 1 bedoeld in artikel 330 van de programmawet (I) van 24 december 2002;
- in minstens 4 ploegen van minstens 2 werknemers, die hetzelfde werk doen (zowel qua inhoud als qua omvang), die een continue bezetting tijdens de hele week en het weekend garanderen, en die elkaar zonder onderbreking opvolgen, en zonder overlapping van meer dan 1/4 van hun dagtaak.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

1 De werkgever moet de bedrijfsvoorheffing wel volledig inhouden en laten boeken op de rekening 453 'Ingehouden voorheffingen'. Het gedeelte dat hij niet moet doorstorten, wordt nadien geboekt als een opbrengst op de rekening 740 'Bedrijfs subsidies en compenserende bedragen'. Zie Michel vander Linden, 'Fiscale aspecten van personeelskosten', in *Pacioli*, 2010, nr. 297, p. 2.

2 Met deze belastingvermindering wordt al rekening gehouden bij de inhouding van de bedrijfsvoorheffing. In de aangifte personenbelasting zijn aparte codes voorzien voor de vermelding van het aantal overuren en van het loon waarop de belastingvermindering wordt berekend.

Hogere vrijstelling van doorstorting bedrijfsvoorheffing voor kmo's

Er bestaat een algemene vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing van 1 % van het brutobedrag van de bezoldigingen vóór inhouding van de persoonlijke sociale zekerheidsbijdragen (art. 275/7 WIB 1992). De wet van 30 juli 2013 houdende diverse bepalingen had aan de Koning de bevoegdheid verleend om dit percentage te verhogen voor kmo's, nl. vennootschappen die beantwoorden aan de criteria van artikel 15 W.Venn. en natuurlijke personen die daaraan 'mutatis mutandis' beantwoorden. Deze verhoging heeft nu plaatsgevonden, de vrijstelling voor kmo's is opgetrokken naar 1,12 % (wijziging art. 95/1 KB/WIB 1992).

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Belastingvrijstelling voor stagebonus

Sinds 2006 hebben belastingplichtigen met winsten of baten recht op een belastingvrijstelling als ze een stageplaats aanbieden aan een jongere uit het deeltijds onderwijs voor wie ze een stagebonus krijgen. Die vrijstelling bedroeg tot nu toe 20 % van de bezoldigingen die aan die jongeren worden betaald of toegekend, en die de werkgever als beroepskosten in aftrek brengt, en wordt toegekend in de vorm van een extra kostenaftrek. Het vrijstellingspercentage wordt nu verdubbeld (art. 67bis WIB 1992 en art. 46bis KB/WIB 1992). De loonkost voor zo'n stagiair is dus voortaan voor 140 % aftrekbaar.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Werkbonus

Werknemers (behalve statutaire ambtenaren) en bedrijfsleiders in dienstverband met lage activiteitsinkomsten hebben recht op een belastingkrediet, dat gelijk is aan een percentage van de vermindering van de persoonlijke bijdragen van sociale zekerheid die wordt verleend als zgn. werkbonus. De wet van 17 juni 2013 had dit percentage vanaf het aanslagjaar 2014 verhoogd van 5,7 % naar 8,95 % en het maximaal bedrag van het belastingkrediet van 85 euro naar 130 euro (ongeïndexeerd, geïndexeerd voor aanslagjaar 2014 is dat 200 euro). Nu wordt het percentage opnieuw verhoogd, tot 14,40 % (wijziging art. 289ter/1 WIB 1992). Het maximumbedrag wordt echter niet gewijzigd.

Inwerkingtreding : 1 april 2014

Reparatiemaatregelen in de personenbelasting

Belastingvermindering voor passiefwoningen, lage energiewoningen of nulenergiewoningen

De belastingvermindering voor passiefwoningen, lage energiewoningen of nulenergiewoningen werd door de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen afgeschaft vanaf aanslagjaar 2013, behalve voor belastingplichtigen die uiterlijk op 31 december 2011 het voor de vermindering vereiste certificaat hadden aangevraagd en dat nog tussen 1 januari 2012 en 29 februari 2012 hadden ontvangen.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde echter dat deze overgangsregeling discriminerend was (Grondwettelijk Hof, arrest nr. 63/2013 van 8 mei 2013). De fiscale vereenvoudigingswet wijzigt nu de overgangsregeling. Het is nu niet langer de datum waarop het certificaat is afgeleverd die relevant is, maar de datum waarop het contract voor de bouw van de woning is ondertekend. Het volstaat dat dit contract ten laatste op 31 december 2011 getekend is om toch recht te hebben op de belastingvermindering.

Inwerkingtreding : aanslagjaar 2013

Belastingvermindering voor PWA-cheques of dienstencheques

De wet van 30 juli 2013 houdende diverse bepalingen op 1 juli 2013 heeft het maximumbedrag voor de belastingvermindering voor PWA-cheques of dienstencheques verlaagd van (ongeïndexeerd) 1 810 euro naar (ongeïndexeerd) 920 euro per belastingplichtige en per jaar (geïndexeerd is dat resp. 2 720 euro en 1 380 euro).

Deze verlaging ging in vanaf 1 juli 2013, maar met een overgangsmaatregel voor wie in de eerste 6 maanden van 2013 al het oude maximum aan cheques had gekocht. De oude grens en de nieuwe grens mochten niet worden opgeteld, maar ook niet geprorateerd³. Deze overgangsmaatregel wordt niet gewijzigd, maar de werking wordt verduidelijkt. Er wordt nu uitdrukkelijk bepaald dat wat de in 2013 gedane uitgaven betreft, het 'oude' maximumbedrag van 2 720 euro van toepassing is wanneer de uitgaven gedaan vóór 1 juli 2013 het nieuwe maximumbedrag van 1 380 euro reeds

³ Zie voor een illustratie F. Vanden Heede, 'Drie wetten met fiscale wijzigingen (3) - De wet van 30 juli 2013', in *Pacioli*, 2013, nr. 370, p. 10.

overschrijden, maar dat in dat geval de vanaf 1 juli 2013 gedane uitgaven niet meer in aanmerking komen voor een vermindering.

Inwerkingtreding : uitgaven gedaan vanaf 1 januari 2013

Diverse kleine wijzigingen inzake inkomstenbelastingen

Aftrekbeperking interesten

Interesten zijn maar aftrekbaar voor zover ze niet hoger zijn dan een bedrag dat overeenstemt met de volgens de marktrente geldende rentevoet, maar deze aftrekbeperking geldt niet voor sommen die zijn betaald aan sommige instellingen (banken, verzekeringsmaatschappijen, ...). Voortaan behoort ook de Europese Investeringsbank tot deze instellingen (art. 56, § 2, 2°, nieuw punt f) WIB 1992).

Inwerkingtreding : vanaf 1 januari 2014 betaalde of toegekende sommen

Snellere bekendmaking CO₂-referentieuitstoot

Voor de berekening van het voordeel van alle aard voor het gratis privégebruik van een auto, wordt een CO₂-percentage gebruikt dat gebaseerd is op een referentie-CO₂-uitstoot. Deze referentie-uitstoot wordt elk jaar aangepast in functie van de evolutie van de gemiddelde CO₂-uitstoot van nieuw ingeschreven auto's in het jaar voordien. Deze informatie is echter nog niet meteen beschikbaar, verleden jaar werd daarom de referentie-uitstoot pas op 8 april bekendgemaakt. Als gevolg daarvan moesten de sociale secretariaten verleden jaar het voordeel voor de eerste drie maanden van 2013 achteraf herberekenen.

Omdat de regering dit voortaan wil vermijden, wordt vanaf dit jaar de referentie-CO₂-uitstoot bepaald op basis van de gemiddelde uitstoot over een periode van 12 opeenvolgende maanden die eindigt op 30 september van het jaar voorafgaand aan het belastbaar tijdperk, ten opzichte van de gemiddelde CO₂-uitstoot van het referentiejaar 2011. Voor 2014 is dat de periode van 1 oktober 2012 tot 30 september 2013.

Inwerkingtreding : voor het bepalen van de voordelen toegekend vanaf 1 januari 2014

Opheffing bepalingen over coördinatiecentra en tewerkstellingszones

De koninklijke besluiten nr. 118 en 187, die de bijzondere fiscale stelsels voor coördinatiecentra en tewerkstellingzones bevatten werden opgeheven, en de verwijzingen naar deze stelsels in het WIB 1992 en andere fiscale wetgeving worden geschrapt.

Inwerkingtreding : 10 januari 2014 (tien dagen na publicatie in het *Belgisch Staatsblad*)

Voorlegging van buitenlandse individuele levensverzekeringsovereenkomsten

Sinds aanslagjaar 2013 moeten rijksinwoners de individuele levensverzekeringsovereenkomsten die ze in het buitenland hebben afgesloten melden in hun aangifte personenbelasting (art. 307, § 1, derde lid WIB 1992). Voortaan moeten ze die overeenkomsten ook kunnen voorleggen aan de belastingadministratie als die daarom verzoekt (wijziging art. 315, tweede lid, 1° WIB 1992).

Inwerkingtreding : 31 december 2013

Meenemen boeken en bescheiden

Ambtenaren van de directe belastingen mochten tot nu toe, anders dan hun btw-collega's, geen boeken en bescheiden van de belastingplichtige meenemen. Dat is nu gewijzigd. Voortaan mogen deze ambtenaren de boeken en bescheiden die overeenkomstig artikel 315 WIB 1992 moeten worden voorgelegd, behouden, telkens wanneer zij menen dat de boeken en bescheiden nodig zijn om het bedrag van de belastbare inkomsten van de belastingplichtige of van derden te bepalen (nieuw art. 315ter WIB 1992). Dit zgn. retentierecht bestaat wel niet ten aanzien van de boeken die niet zijn afgesloten.

De ambtenaar stelt een proces-verbaal van retentie op dat bewijs oplevert zolang het tegendeel niet is bewezen, en waarvan binnen de vijf werkdagen volgend op de retentie een afschrift wordt bezorgd aan de belastingplichtige.

Inwerkingtreding : 10 januari 2014 (tien dagen na publicatie in het *Belgisch Staatsblad*)

Opheffing bankgeheim op vraag van buitenlandse staat

Wanneer de fiscus het bankgeheim wil opheffen, moet hij de belastingplichtige in kennis stellen van de aanwijzingen van belastingontduiking of de gegevens op grond waarvan hij meent dat het gevoerde onderzoek tot een eventuele toepassing van de indiciaire taxatie leidt, tegelijk met het verzenden van de vraag om inlichtingen aan de bank.

De kennisgeving moet echter niet gelijktijdig met de vraag om inlichtingen gebeuren wanneer de rechten van de schatkist in gevaar zijn of wanneer het bankgeheim wordt opgeheven op vraag van een buitenlandse staat. Het Grondwettelijk Hof heeft echter geoordeeld dat die tweede uitzondering strijdig is met het gelijkheidsbeginsel (Grondwettelijk Hof, arrest nr. 66/2013 van 16 mei 2013).

De fiscale vereenvoudigingswet heeft het WIB 1992 aangepast aan dit arrest. Voortaan moet er ook een gelijktijdig bericht worden gestuurd wanneer het bankgeheim doorbroken wordt op vraag van een buitenlandse staat, behalve indien die buitenlandse staat uitdrukkelijk vraagt de belastingplichtige niet in kennis te stellen omdat de rechten van de (buitenlandse) schatkist in gevaar zijn (art. 333/1, § 1, gewijzigd derde lid WIB 1992), of wanneer de buitenlandse staat aantoonbaar zelf reeds een kennisgeving aan de belastingplichtige te hebben verstuurd (art. 333/1, § 1, nieuw vierde lid WIB 1992). In het eerste geval moet de kennisgeving gebeuren bij een aangetekende brief niet later dan 90 dagen na het verzenden van de vraag om inlichtingen, en niet eerder dan 60 dagen na het verzenden van de inlichtingen aan de buitenlandse Staat.

Inwerkingtreding : 10 januari 2014 (tien dagen na publicatie in het *Belgisch Staatsblad*)

Ambtshalve ontheffing

Tot nog toe kon er ambtshalve ontheffing verkregen worden inzake de belastingverminderingen voor pensioenen en vervangingsinkomsten, voor overwerk en voor inkomsten uit het buitenland. De fiscale vereenvoudigingswet breidt dit nu uit naar alle belastingverminderingen van artikel 145/1 WIB 1992 tot en met 145/36 WIB 1992.

Inwerkingtreding : ambtshalve ontheffingen met betrekking tot aanslagjaar 2014 en volgende

Wijzigingen inzake btw

Verhoging drempel maandaangiftes

De drempelbedragen voor het indienen van maandaangiftes in de btw werden verhoogd (wijziging art. 18, § 2, Btw-KB nr. 1).

Sinds 1 januari 2005 mochten btw-belastingplichtigen kwartaalaangiftes i.p.v. maandaangiftes indienen op voorwaarde dat :

- de jaaromzet, exclusief btw, voor de volledige economische activiteit niet meer bedroeg dan 1 000 000 euro;
- de jaaromzet, exclusief btw, niet meer bedroeg dan 200 000 euro voor het geheel van de leveringen van :
  - minerale oliën bedoeld in artikel 3 van de wet van 22 oktober 1997 betreffende de structuur en de accijnstarieven inzake minerale olie;
  - toestellen voor mobiele telefonie en computers alsmede hun randapparatuur, toebehoren en onderdelen;
  - landvoertuigen uitgerust met een motor onderworpen aan de reglementering betreffende de inschrijving;
- het jaarlijks totaalbedrag voor het geheel van de intracommunautaire leveringen van goederen bedoeld in artikel 39bis, eerste lid, 1° en 4° van het Btw-Wetboek en de daarop volgende leveringen van goederen bedoeld in artikel 25quinquies, § 3, derde lid van het Btw-Wetboek niet meer bedroeg dan 400 000 euro.

Vanaf 1 januari 2014 zijn kwartaalaangiftes mogelijk indien :

- de jaaromzet, exclusief btw, voor de volledige economische activiteit niet meer bedraagt dan 2 500 000 euro;
- de jaaromzet, exclusief btw, niet meer bedraagt dan 250 000 euro voor het geheel van de leveringen van :
  - energieproducten bedoeld in artikel 415, § 1 van de programmawet van 27 december 2004;
  - toestellen voor mobiele telefonie en computers alsmede hun randapparatuur, toebehoren en onderdelen;
  - landvoertuigen uitgerust met een motor onderworpen aan de reglementering betreffende de inschrijving.

Het drempelbedrag voor intracommunautaire leveringen is vervangen door de bepaling dat belastingplichtigen die maandelijks een btw-opgave moeten doen van hun intracommunautaire hande-

lingen (krachtens art. 53sexies, § 1 WBTW) uitgesloten zijn van kwartaalaangiftes.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Verhoging drempel bedrijfsmiddelen

Bedrijfsmiddelen voor de btw zijn aankopen waarvan de btw moet herzien worden bij gewijzigd gebruik binnen de herzieningstermijn van 5 jaar (algemene herzieningstermijn) of 15 jaar (herzieningstermijn voor gebouwen).

Voor aankopen van klein materiaal, klein gereedschap en kantoorbehoeften is er sprake van een bedrijfsmiddel wanneer het aankoopbedrag (excl. btw) een grens overschrijdt. Dit grensbedrag was al jaren 250 euro, maar is recent opgetrokken naar 1 000 euro (wijziging art. 1, 1° MB/BTW nr. 1) Het belangrijkste gevolg is dat voortaan de meeste smartphones, tablets en laptops niet langer bedrijfsmiddelen zijn en dat de btw op zulke aankopen dus niet meer herzien moet worden, ook al is er gewijzigd gebruik.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Wijziging vrijgestelde intracommunautaire handelingen

Intracommunautaire verwervingen van goederen, waarvan de levering in België krachtens artikel 42, § 1, § 2 en § 3, 1ste lid, 1° tot 8° WBTW zou worden vrijgesteld, worden voortaan beschouwd als handelingen die niet onderworpen zijn aan de btw i.p.v. als vrijgestelde handelingen en moeten als gevolg van deze wijziging niet meer opgenomen worden in de btw-aangifte.

Inwerkingtreding: 10 januari 2014 (tien dagen na de publicatie in het *Belgisch Staatsblad*).

Terbeschikkingstelling van blijvend geïnstalleerde werktuigen en machines

De terbeschikkingstelling van blijvend geïnstalleerde werktuigen en machines wordt uitgesloten van de vrijstelling voor de verhuur en verpachting van onroerende goederen. Dergelijke handelingen zijn dus voortaan aan de btw onderworpen.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Proces-verbaal van retentie i.p.v. ontvangstbewijs

Btw-ambtenaren mogen boeken, facturen, kopieën van facturen en andere stukken of kopieën van een btw-plichtige meenemen indien ze menen dat de boeken, stukken of kopieën de verschuldigdheid van een belasting of een geldboete ten laste van de betrokkene of van derden aantonen of ertoe bijdragen die aan te tonen (art. 61, § 2 eerste lid WBTW). Tot nu toe moesten de btw-ambtenaren dan een ontvangstbewijs uitreiken aan de belastingplichtige. Dat ontvangstbewijs is nu vervangen door een proces-verbaal van retentie, waarvan de belastingplichtige binnen de vijf werkdagen volgend op de retentie een afschrift moet krijgen.

Inwerkingtreding : 1 januari 2014

Varia

Afschaffing belasting op octrooiaanvragen en sommige dwangschriften en processen-verbaal

Tot nu toe moest op de neerlegging van een octrooiaanvraag alsook op sommige dwangschriften en processen-verbaal van openbare verkoping een taks van 5 euro worden betaald. Deze taks wordt nu afgeschaft (opheffing art. 9 WDRT).

Inwerkingtreding : 10 januari 2014 (tien dagen na de publicatie in het *Belgisch Staatsblad*)

Wijzigingen successierechten

De fiscale vereenvoudigingswet voert een termijn in voor de mededelingen aan de administratie waartoe besturen en openbare instellingen, stichtingen, verenigingen en vennootschappen, ... verplicht zijn (krachtens artikel 96, 97 en 100, eerste lid W.Succ.). Voor de inlichtingen bedoeld in artikel 96 en 97 W.Succ. is de termijn drie maanden vanaf de dag van het overlijden of binnen de maand na de kennisname van het overlijden wanneer die kennisname meer dan twee maanden na het overlijden plaatsvindt. Voor de inlichtingen bedoeld in artikel 100 W.Succ. is de termijn drie maanden na de datum waarop ze door de administratie werden gevraagd.

Een andere wijziging is dat de wettelijke erfgenaam of algemene mandataris voortaan niet meer aansprakelijk is voor de betaling van de successierechten op de verzekeringsproducten waarop de

overledene ten gunste van andere personen heeft ingetekend (art. 70, tweede lid, laatste zin W.Succ.).

Inwerkingtreding : termijn voor inlichtingen art. 96 en 97 W. Succ. : 1 januari 2014; termijn voor inlichtingen art. 100 W.Succ. en aansprakelijkheid : 10 januari 2014 (10 dagen na publicatie in het *Belgisch Staatsblad*)

Registratie en hypothecaire overschrijving van akten

De fiscale vereenvoudigingswet bevat een heel aantal maatregelen ter vereenvoudiging en verbetering

van de registratie en hypothecaire overschrijving van akten. Hiertoe worden wijzigingen aangebracht aan de notariswet, het Wetboek der Registratie-, Hypotheek- en Griffierechten, het Wetboek der Successierechten, de hypotheekwet, het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek. Deze wijzigingen hebben geen belang voor de boekhoudpraktijk en worden hier dus enkel pro memorie vermeld.

Felix VANDEN HEEDE
Fiscaal jurist

Voorraadbeheer en de taak van de cijferberoeper

Een enquête van het BIBF toont aan dat minder dan 22 % van onze cliënten boordtabellen gebruikt en rapporteringen opstelt. Het gebruik daarvan kunnen we vanzelfsprekend alleen maar ten stelligste aanbevelen, maar niet zonder bij onze cliënten ook aan te dringen op een behoorlijk beheer en een juiste waardering van de voorraden.

In plaats van in te gaan op de theoretische aspecten van de boeking en de waardering van de voorraden, zullen we ons hier veeleer bezighouden met het juiste beheer van de voorraden in de huidige economische en fiscale context.

Het eerste trimester van het jaar is de geëigende periode voor deze werkzaamheden en we moeten onze cliënten er vaak aan herinneren dit tijdrovende werk – dat de waardering van de voorraden toch is – niet uit het oog te verliezen.

I. De theorie

De literatuur over het voorraadbeheer is vrij uitgebreid. Wij verwijzen onder meer naar *Advies 132/7 – Boeking en waardering van voorraden* van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen en naar het begrip «voorraad» zoals daarin uiteengezet :

«Zowel in de algemene optiek van het koninklijk besluit van 30 januari 2001 als in de bedrijfseconomische realiteit maken voorraden deel uit van de bedrijfscyclus, waar zij :

- ofwel bij eerste gebruik worden geconsumeerd;
- ofwel worden verkocht als zodanig dan wel na afloop van een lopend of voltooid productieproces.

Daarom :

- a) worden voorraden in de balans ondergebracht in de categorie vlottende activa;*
- b) worden aankopen van handelsgoederen, grond- en hulpstoffen, verkopen van handelsgoederen en afgewerkte producten alsook voorraadwijzigingen, in de resultatenrekening ondergebracht bij de bedrijfsresultaten;*
- c) moet de aanschaffingswaarde, bij de waardering, worden getoetst aan de markt- of realisatiewaarde.*

De goederen die in andere balansposten thuishoren, vallen niet onder de definitie van voorraden en mogen – boekhoudkundig – dan ook niet als voorraden worden beschouwd.»

Thans is het dankzij de voortschrijdende informatisering van de procedures, zelfs voor de kleinere ondernemingen mogelijk om hun voorraden gemakkelijker te beheren en relatief eenvoudig een periodieke inventaris op te maken.

Maar de voorraadwaardering is nog al te vaak een cijfer dat onze cliënten, na verschillende herinneringen en soms maanden na de veronderstelde datum van de inventaris ... en bijgevolg volledig los van de werkelijkheid, gauw-gauw doorgeven. Het kan immers verleidelijk zijn om de voorraad, naargelang het gewenste resultaat,

op te blazen dan wel te minimaliseren... Maar ondanks de controles die doorgaans achteraf worden verricht, is het sneeuwbaaleffect daarvan problematisch.

Het is onze taak onze cliënten bewust te maken van de concrete weerslag van het voorraadbeheer :

1. Inachtneming van het getrouw beeld

Daar de weergave van het getrouw beeld van de vermogenstoestand van een onderneming nog altijd aan de grondslag ligt van ons werk, moeten we nagaan of dit beginsel wel werd nageleefd. Werd er een passende waarderingmethode toegepast ? Is de frequentie van de inventaris aangepast aan de activiteiten van de onderneming ?

2. Weerslag op de liquide middelen en de rentabiliteit (en op de juistheid van de boordtabellen)

Nu het veel moeilijker geworden is om aan krediet te komen, is cash meer dan ooit de sleutelfactor voor een gezond beleid. Als daar ook nog een positieve rentabiliteit bijkomt, zijn alle voorwaarden verenigd voor een gezonde onderneming.

Als we de rentabiliteits- en liquiditeitsratio's nader bekijken, zien we dat het begrip «voorraad» rechtstreeks daarop inspeelt :

- Liquiditeitsratio, zijnde de bepaling van *het vermogen om de korte schulden te voldoen* =

$$\frac{\text{Voorraad} + \text{vorderingen op korte termijn} + \text{liquide middelen}}{\text{Schulden op korte termijn}}$$

- Bedrijfskapitaal = permanente middelen - vaste activa
- De behoefte aan bedrijfskapitaal = vlottende activa (vorderingen op korte termijn + **voorraad**) - vlottende passiva (schulden op korte termijn)
- Nettobedrijfskapitaal = vlottende activa (vorderingen op korte termijn + **voorraad**) + liquide middelen - schulden op korte termijn

Als het nettobedrijfskapitaal groter is dan de behoefte aan bedrijfskapitaal, kunnen we onze cliënten het best adviseren om het overschot rendabel te maken.

Uiteraard is ook een goed beheer van de betalings-termijnen, zowel voor klanten als voor leveranciers, uiterst belangrijk.

3. Operationeel beheer

Op operationeel gebied bestaat het gevaar dat, bij een te krappe voorraad, de bestellingen niet kunnen uitgevoerd worden. Een te hoge voorraad, daarentegen, brengt niet alleen opslagkosten met zich, maar heeft ook een direct effect op de liquide middelen, als producten of handelsgoederen verouderd raken, moeten afgeprijsd of zelfs vernietigd worden.

4. Bedrijfswinst of -verlies

Het spreekt voor zich dat de in resultaat genomen voorraadwijziging een rechtstreekse invloed heeft op het resultaat van de onderneming, maar ook op haar marge, met alle gevolgen vandien die hierna omstandig worden uiteengezet in geval van een abnormale voorraadwijziging.

II. In de praktijk

Hoe kunnen we nagaan of onze cliënt zijn werk goed gedaan heeft ?

1. Met de statistische methode

Over het algemeen kan, op zicht van de gemiddelde winstmarge, een theoretische voorraad worden berekend. Wanneer er verschillende marges worden toegepast, is het wel vereist om de verschillende categorieën van verkochte producten uit te splitsen, zowel in de «verkopen» als in de «aankopen».

Ook sommige belastingambtenaren gebruiken die methode om de waardering van de voorraad te controleren (en die ineens ook aan de aangegeven omzet te toetsen...).

De bepaling van een gemiddelde winstmarge kan ook gebruikt worden voor de maandelijkse rapportering aan de cliënt.

De gemiddelde brutowinstmarge kan, op nog eenvoudigere wijze, getoetst worden aan de vorige boekjaren. Elke boekhouder van onze kantoren moet dat werk in elk dossier uitvoeren. Het is een elementair controlebeginsel.

En de belastingadministratie gebruikt dit middel ook als «knipperlicht».

Sommige cliënten hebben het belang van deze waardering al snel ingezien, door haar te verminderen of te vermeerderen. Als ze verminderd is, zouden we onze cliënt kunnen adviseren zijn in-

inventaris goed te analyseren. Is het mogelijk om op sommige bestanddelen een waardevermindering te boeken ? Wij zouden tot hetzelfde resultaat komen, maar met minder mogelijke problemen.

Maar als onze cliënt zijn voorraad verhoogt, moet dat verbeterd worden. En als hij, ondanks bepaalde gegevens die het omgekeerde aantonen, op zijn standpunt blijft staan, kan ik mijn confraters enkel aanraden zich goed in te dekken door een brief aan de cliënt.

2. Door de methode «verificatie op de factuur»

Een vrij eenvoudige methode. Men neemt gewoon de laatste aankoopfacturen van het boekjaar en verifieert die op hoeveelheid of artikelen : ofwel zijn ze verkocht, ofwel zijn ze in voorraad. Die methode is voor sommige handelszaken soms nogal moeilijk uitvoerbaar, maar ze is vaak nogal relevant...

Een andere controle die, in dezelfde optiek, moet uitgevoerd worden is die van de te ontvangen facturen. Want nog al te vaak treffen wij in het volgend boekjaar facturen aan betreffende het vorige boekjaar.

En, net als de andere methode, is het ook een controlemiddel voor de belastingambtenaar.

Conclusie

We moeten dus attent blijven en de juiste vragen stellen. U stelt vast dat de voorraad tussen twee jaren niet gewijzigd is ? Of er zijn uitzonderlijke schommelingen ? Zijn, in dat geval, alle facturen in ons bezit ? Heeft onze cliënt hogerop een passende waarderingsmethode toegepast ? Is de frequentie van de inventaris aangepast ? Hoe staat het met de voorraadrotatie ? En ook aan de analyse van de marge moeten we denken...

En vergeet nooit dat onze cliënten niet altijd specialisten in de boekhouding zijn... Het is vaak nodig hun erop te wijzen dat een bestanddeel dat in de inventaris is opgenomen, hun moet gefactureerd zijn. En dat een bestanddeel dat hun gefactureerd is, ofwel moet verkocht zijn, ofwel in voorraad moet opgenomen zijn... Te simplistisch ? Test het eens uit bij uw cliënten, u zult het zien...

Jean-Luc VAN CAMPENHOUT
Boekhouder-fiscalist
Venoot Renval Fiduciaire

Muriel PIRET
Stagiair-boekhouder-fiscalist
Venoot Renval Fiduciaire

Vlottere toegang tot financiering voor kmo's

Om de economie te stimuleren, is het van cruciaal belang dat kmo's voldoende toegang hebben tot financiering. De wet van 21 december 2013 pakt een aantal knelpunten aan die er momenteel bestaan op het vlak van communicatie, informatie en transparantie tussen de onderneming die financiering zoekt en de kredietgever, om op die manier de toegang tot krediet voor kmo's te stimuleren.

De wet van 21 december 2013 :

- wil voldoende transparantie creëren met betrekking tot het kredietaanbod in de precontractuele fase, zodat de onderneming met voldoende ken-

nis van zaken een bewuste keuze kan maken en de contractuele voorwaarden bij diverse kredietgevers kan vergelijken. Meer concurrentie kan immers leiden tot een efficiëntere kredietmarkt;

- wil de contractuele relatie tussen kredietgever en onderneming evenwichtiger maken.

Toepassingsgebied

Hoofdstuk 1 van de wet van 21 december 2013 geeft definities van onder meer de begrippen 'kredietbemiddelaar', 'kredietgever', 'kredietovereen-

komst' en 'onderneming', en bepaalt het toepassingsgebied van de wet.

Het begrip 'onderneming' wordt gedefinieerd aan de hand van twee criteria :

- enerzijds is een onderneming elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze en economisch doel nastreeft of de persoon die een vrij beroep uitoefent;
- anderzijds verwijst de wet naar de kmo-definitie in artikel 15, § 1 van het Wetboek van Vennootschappen. Tot deze categorie kmo's behoren kleine vennootschappen die voor het laatst en het voorlaatst afgesloten boekjaar, niet meer dan één van volgende criteria overschrijden :
  - jaargemiddelde van het personeelsbestand : 50;
  - jaaromzet (excl. btw) : 7 300 000 euro;
  - balanstotaal : 3 650 000 euro, tenzij het jaargemiddelde van het personeelsbestand meer dan 100 bedraagt.

Grote ondernemingen vallen derhalve niet binnen het toepassingsgebied van de wet.

De wet viseert enkel de «financiële» kredieten, zoals een kredietopening of een kaskrediet. De consumentenkredieten zijn uitdrukkelijk uitgesloten van het toepassingsgebied van de wet, evenals de kredietovereenkomsten die vallen onder het toepassingsgebied van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

Algemene zorgvuldigheidsplicht

De wetgever legt aan de kredietgever, kredietbemiddelaar en de onderneming een algemene zorgvuldigheidsplicht op en verplicht hen om correcte en duidelijke informatie te verschaffen die niet misleidend mag zijn.

Informatieverplichting

De informatieverplichting wordt verder gespecificeerd en omvat onder meer :

- de verplichting om aan de onderneming pertinente informatie te vragen die noodzakelijk is om de haalbaarheid van het beoogde project waarvoor krediet wordt gevraagd, de financiële toestand, de terugbetalingsmogelijkheden en de lopende financiële verbintenissen van de onderneming te beoordelen;
- de verplichting voor de kredietgever of kredietbemiddelaar om het soort krediet te zoeken dat het best is aangepast aan het doel van het krediet, rekening houdend met de financiële toestand van de onderneming;

- de verplichting om aan de onderneming een schriftelijke toelichting te verschaffen, die in elk geval de belangrijkste kenmerken van de voor de onderneming relevante kredietvormen bevat en de specifieke gevolgen die hieraan verbonden zijn voor de onderneming;
- de verplichting om, op het moment van het kredietaanbod, op verzoek van de onderneming en kosteloos een exemplaar van de ontwerpovereenkomst te bezorgen, en een informatiedocument;
- de verplichting om in geval van kredietweigering, de belangrijkste elementen waarop de weigering is gebaseerd, schriftelijk of mondeling mee te delen aan de onderneming.

Vervroegde terugbetaling

Een onderneming heeft te allen tijde het recht om het nog verschuldigde kapitaalsaldo geheel of gedeeltelijk vervroegd terug te betalen. De onderneming kan in dat geval maximum gehouden zijn tot een wederbeleggingsvergoeding, waarvan de grenzen wettelijk worden vastgelegd.

Gedragscode

De representatieve werkgeversorganisaties die de belangen van de kmo's behartigen (Unizo en UCM) en de representatieve organisatie van de kredietsector zullen vóór 31 maart 2014 in onderling overleg een gedragscode opstellen.

De wet en de gedragscode zullen om de twee jaar geëvalueerd worden.

Toezicht FSMA

De Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) wordt belast met het toezicht over een groot deel van de bepalingen van de wet.

Overgangsbepalingen en inwerkingtreding

De wet van 21 december 2013 treedt in werking op 10 januari 2014.

Ze is van toepassing op kredietovereenkomsten die worden gesloten vanaf die datum.

Annelies VAN ASCH

Fiscus publiceert richtlijnen voor het opstellen van fiches 281.50

De richtlijnen voor het bestellen, opstellen en indienen van de fiches 281.50 en de bijhorende samenvattende opgaven 325.50 met betrekking tot de inkomsten van 2013, zijn beschikbaar op de website van de FOD Financiën. Werkgevers en andere schuldenaars moeten de fiches 281.50 en de bijhorende samenvattende opgaven 325.50 invullen voor de commissies, makelaarslonen, handels- of andere restorno's, toevallige of niet-toevallige vacatiegelden of erelonen, gratificaties, vergoedingen of voordelen van alle aard, die ze in 2013 betaald of toegekend hebben. De fiches moeten uiterlijk op 30 juni 2014 ingediend worden.

Werkgevers en andere schuldenaars zijn verplicht om de gegevens voor het opmaken van de fiches 281.50 elektronisch in te dienen via 'Belcotax on Web'. 'Belcotax on Web' zet deze gegevens om in fiches 281.50 en in samenvattende opgaven 325.50, die de werkgevers dan tijdig moeten indienen bij de bevoegde diensten. Wie niet over een pc met internetaansluiting beschikt, kan de fiches 281.50 en de samenvattende opgaven 325.50 ofwel nog op papier, ofwel op elektronische drager (CD-rom, DVD of diskette) indienen.

De richtlijnen voor het indienen van de fiches 281.50 en de samenvattende opgaven 325.50 via Belcotax of op elektronische drager, staan in de brochure 'Belcotax on web inkomsten 2013 - versie 2'.

De richtlijnen voor het bestellen, opstellen en indienen van de papieren fiches 281.50 en samenvattende opgaven 325.50 staan in het 'bericht aan de schuldenaars van commissies, makelaarslonen, restorno's, vacatiegelden, erelonen, gratificaties, vergoedingen of voordelen van alle aard - inkomsten van 2013'. Dat bericht is beschikbaar op de website van de fiscus.

De werkgevers en andere schuldenaars kunnen meer informatie over het indienen van de fiches en

samenvattende opgaven verkrijgen bij het Documentatiecentrum Bedrijfsvoorheffing:

- ofwel te 1190 Brussel, Luttrebruglaan 74, tel. : 0257/69525 (N/F) - fax: 0257/97301;
  - ofwel te 9300 Aalst, Vlaanderenstraat 1, tel. : 0257/73660 (N) - fax: 0257/96316;
  - ofwel te 7000 Mons, Chemin de l'Inquiétude, tel. : 0257/88110 (F/D) - fax: 0257/98645,
- naargelang zij respectievelijk gevestigd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in het Vlaams Gewest of in het Waals Gewest.

Daar moeten de fiches en samenvattende opgaven ook worden ingediend.

Voor niet-inwoners (natuurlijke personen en rechtspersonen) moeten de individuele fiches 281.50 en de samenvattende opgaven ingediend worden bij het Centraal Taxatiekantoor Brussel 'Buitenland', Kruidtuinlaan 50, bus 3429 te 1000 Brussel.

Hebben de fiches betrekking op niet-inwoners uit verschillende landen, dan moeten ze per land gegroepeerd worden vooraleer ze bij het Centraal Taxatiekantoor worden ingediend.

Om in de personenbelasting als beroepskosten in aanmerking te komen, moeten commissies, makelaarslonen, handels- of andere restorno's, toevallige of niet-toevallige vacatiegelden of erelonen, gratificaties, vergoedingen of voordelen van alle aard, verantwoord worden door individuele fiches 281.50 en samenvattende opgaven 325.50 (art. 57, 1° , WIB 1992).

Wie deze verplichting niet naleeft, riskeert strenge sancties. De fiscus kan de uitgaven nl. in de vennootschapsbelasting onderwerpen aan de aanslag geheime commissielonen van 309% (art. 219 , WIB 1992).

Er moeten ook individuele fiches 281.50 opge maakt worden voor commissielonen die worden toegekend aan een niet-inwoner zonder vaste inrichting in België.

Noch deze publicatie, noch gedeelten van deze publicatie mogen worden gereproduceerd of opgeslagen in een retrievalstelsel, en evenmin worden overgedragen in welke vorm of op welke wijze ook, elektronisch, mechanisch of door middel van fotokopieën, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De redactie staat in voor de betrouwbaarheid van de in haar uitgaven opgenomen info, waarvoor zij echter niet aansprakelijk kan worden gesteld. **Verantwoordelijke uitgever**: Jean-Marie CONTER, B.I.B.F. - Legrandlaan 45, 1050 Brussel, Tel. 02/626 03 80, Fax. 02/626 03 90 e-mail: info@bibf.be, URL: http://www.bibf.be. **Redactie**: Jean-Marie CONTER, Gaëtan HANOT, Geert LENAERTS, Xavier SCHRAEPEN, Chantal DEMOOR. **Adviesraad**: Professor P. MICHEL, Professor Emeritus, Universiteit Luik, Professor C. LEFEBVRE, Katholieke Universiteit Leuven. **Gerealiseerd in samenwerking met kluwer - www.kluwer.be**